

Aan: [REDACTED] (Ministerie EZK), [REDACTED] (CE) en [REDACTED] (TNO)

Van: [REDACTED], gemeente Coevorden, [REDACTED] namens Provincie Drenthe en [REDACTED]

[REDACTED] namens gemeente Emmen.

Betreft: Input op Plan van aanpak MKBA

Datum: 24 juni 2022

Dank voor de gegeven presentatie over de aanpak van de MKBA. Afgesproken is snel te reageren. Derhalve moeten we ons ook beperken tot hoofdpunten die in dit korte tijdsbestek opkomen. We vestigen de aandacht op onze eerder mail over de MKBA, waarop we graag een reactie willen. (zie bijlage) We geven onze input zoveel mogelijk in aansluiting op de gedachte opzet van de MKBA. Aangegeven is dat de volgende (hoofd)alternatieven worden doorgerekend (daarbinnen bestaan soms nog subvarianten):

- Nulalternatief: injecteren van productiewater in Twente •
- Alternatief 1: stoppen met oliewinning •
- Alternatief 2a. Injecteren 3000m in Schoonebeek (gasveld)
- 2b. Injecteren 900m in Schoonebeek (olieveld)
- 2c. Exporteren naar Duitsland •
- 2d. Transport naar zee (Eemsgebied)
- Alternatief 3: Zuiveren en scheiden productiewater aan oppervlak (diverse technieken)•
- Alternatief 4: Hybridevorm tussen 2 en 3

Verzoek: graag alle ingebrachte wensen/opmerkingen verwerken in de MKBA en ook aangeven hoe deze worden verwerkt in een verwerkingsnotitie. Indien wensen niet of slechts gedeeltelijk worden verwerkt dit daarbij s.v.p. ook aangeven.

Ad Algemeen / alle opties

1. De eerder gegeven input per e-mail van 24 mei aan [REDACTED] graag ook meenemen in de MKBA (zie laatste pagina's van dit bericht) we zien een reactie op deze mail graag tegemoet.
2. Naast een MKBA op niveau van geheel Nederland, deze ook berekenen op het niveau van de regio, zoals mondeling toegezegd tijdens de presentatie.
3. Graag positieve economische effecten waaronder werkgelegenheidseffecten zeer expliciet weergeven en onderbouwen. Hierbij meenemen dat nog afspraken gemaakt zullen worden tussen de NAM, het Ministerie EZK en onze regio over nadere bijdragen en baten (nog niet gespecificeerd maar wel van belang).
4. Als er kansen worden gezien om positieve maatschappelijke effecten te verbeteren en negatieve te beperken, deze opties meenemen in het rapport – en apart benoemen. Zo kan een duidelijk en “hard” afsprakenkader wellicht maatschappelijke onrust en dus ook stress vermijden of beperken
Ter overweging merken we het volgende op:
5. Graag aangeven wanneer met praktijkwaarden wordt gerekend en wanneer met gemiddelden en waarom. Praktijkwaarden of waarden die de Nederlandse cq. Drentse praktijk zo goed mogelijk benaderen verdienen de voorkeur (praktijkwaarden mits extern geverifieerd). Bij substantiële bandbreedtes in waarden deze graag altijd vermelden.
6. Welke systeemgrens wordt gehanteerd? Vanwege de opname van het alternatief “stoppen met oliewinning” kan deze grens in theorie zeer ruim worden gesteld. Ook ligt voor de hand om hierbinnen tenminste 2 scenario's aan te houden te weten een scenario waarbij import van olie plaatsvindt en een scenario waarbij substitutie plaatsvindt door alternatieven (zoals elektrificatie van mobiliteit, biobased chemicaliën en plastics enz.).
7. Wellicht ten overvloede, maar we wijzen nadruk op het belang van coherentie met de andere lopende onderzoeken, qua terminologie, uitgangspunten, beschouwde alternatieven en subvarianten enzovoorts. Waar coherentie niet kan dit graag expliciet benoemen en motiveren.
8. Naast een gevoeligheidsanalyse op de tarieven voor aardgas en aardolie, pleiten wij om ook voor het tarief van CO2-emissierechten een bandbreedte te hanteren.
9. Het bij bepaalde varianten langer kunnen benutten van bestaande assets en daarmee voorkomen van kapitaalvernietiging, graag ook apart benoemen. Ook de energie-inhoud van deze assets

("embodied energy"), evenals van juist bij te plaatsen nieuwe assets bij de diverse alternatieven, graag hierbij meenemen.

Ad Nulalternatief injecteren van productiewater in Twente en alternatief 1 (stoppen met oliewinning):

1. Bij beide opties graag het behoud van alternatieve toepassingsmogelijkheden meenemen en daaraan een waarde toekennen van het lege gasveld en de daarbij vrijkomende putten – denk aan opslag van biogas, strategische aardgasopslag en geothermie. Hetzelfde geldt voor de alternatieve toepassingsmogelijkheden van andere majeure inputs (het gebruikte aardgas voor stoominjectie en het gebruikte effluent van de rwzi).

Ad alternatief 1 (stoppen met oliewinning):

1. Wordt een restwaarde bepaald voor de in de ondergrond achterblijvende (winbare) olie? Wellicht ook hier een bandbreedte hanteren.

Ad alternatief 2a en 2b (injecteren in gasveld cq olieveld bij Schoonebeek):

Graag hierbij onderscheid maken in hergebruik van bestaande putten en boren van nieuwe putten.

Ad alternatief 3 Zuiveren en scheiden productiewater aan oppervlak (diverse technieken)

1. Graag de laatste internationale inzichten verwerken inzake de rendementen en kosten enzovoorts van de diverse scheidingstechnieken voor dergelijke afvalwaterstromen en brijn. Hierin lijkt zeker voortgang, mede door de opkomst van nieuwe energietechnieken¹, schaalvoordelen die ontstaan en nieuwe materialen (na 2016). [Dit is overigens ook van belang voor het RHDHV-onderzoek].

We verzoeken duidelijk te specificeren welke verschillende subvarianten voor de zuivering en scheiding worden meegenomen.

Naast de bekende opties, is wellicht ook berging (nuttige toepassing) van een eventuele zeer geconcentreerde zoutachtige afvalfractie in Duitse zoutmijnen een optie die meegenomen kan worden.

Tot slot merken we op het vertrouwen te hebben dat de MKBA bij de opdrachtnemende organisaties in goede handen is. De omstandigheden waaronder deze MKBA wordt uitgevoerd, tijdens de zomervakantieperiode en hoge tijdsdruk, zijn echter verre van ideaal.

¹ Bijvoorbeeld grootschalige warmtepompen die elders in de wereld al worden ingezet in industriële processen en wijkwarmtenetten die water kunnen verwarmen tot 95°C. Dit kan overigens ook van belang zijn voor het nulalternatief.

Van: [REDACTED] >
Onderwerp: Antw: MKBA Schoonebeek
Datum: 24 mei 2022 om 13:52:50 CEST
Aan: [REDACTED] @minezk.nl>
Kopie: [REDACTED] @emmen.nl", [REDACTED] @emmen.nl>, [REDACTED] @coevorden.nl"
[REDACTED] @coevorden.nl>, [REDACTED] @drenthe.nl" [REDACTED] @drenthe.nl>,
[REDACTED] @vechtstromen.nl" [REDACTED] @vechtstromen.nl>, [REDACTED]
[REDACTED] @minezk.nl>, [REDACTED] @minezk.nl>

Beste [REDACTED]

Hartelijk dank voor de toezending van dit stuk. Fijn dat jullie ons in dit stadium betrekken. Uit een snelle ronde onder de regionale ambtelijke betrokkenen komen de volgende aandachtspunten/vragen. Graag vernemen we wat TNO en het ministerie (kunnen) doen met onze opmerkingen. We worden graag geïnformeerd over de definitieve opdracht aan TNO en het definitieve onderzoeksplan.

Rol MKBA in het proces

- Welke rol gaat de MKBA precies spelen in het proces/de procedures van de verplaatsing van de waterinjectie naar Drenthe?
- Tegelijk met de MKBA wordt ook een Integrale Effect Analyse van de Drentse alternatieven voor waterinjectie uitgevoerd door RHDHV. Het is van belang dat er afstemming is tussen de MKBA en deze Integrale Analyse. Hoe wordt dat geborgd?
- Er ligt stevige tijdsdruk op dit onderzoek. De planning lijkt ambitieus. Om een goede rol te kunnen spelen in de afwegingen rondom de verplaatsing is het inderdaad van belang dat De MKBA tijdig klaar: in ieder geval tegelijk met diverse andere producten uit de verplaatsingsprocedures. Hoe wordt geborgd dat dit geen afbreuk doet aan de kwaliteit van het onderzoek, zowel qua inhoud als qua afstemming met de andere procedures en met stakeholders?
- Het onderzoeksplan van TNO moet er wat ons betreft dus niet alleen inhoudelijk goed uitzien, maar ook voorzien worden van een goed procesplan.

Proces/organisatie/planning

- Wij waarderen dat we vooraf kunnen reageren op het onderzoeksplan van TNO en het concept van de MKBA. We vragen wel om genoeg tijd om te kunnen reageren. Te meer omdat dan waarschijnlijk bestuurlijke afstemming binnen de provincies en de gemeentes gewenst is. We vragen hier vast aandacht voor, temeer daar het zwaartepunt in de zomerperiode ligt.
- We begrijpen dat jullie TNO de opdracht willen geven als (waarschijnlijk) hoofdaannemer. Welke instituut van TNO en welk onderzoeksbureau hebben jullie op het oog? Is het 2e bureau een stevig bureau, dat eigenstandig tekent voor kwaliteit van de resultaten?
- Is er ruimte is in het proces voor een peer review van dit rapport door een 3e, onafhankelijk bureau?
- Wij vragen ons af of het niet verstandig is dat er een klankbordgroep komt met vertegenwoordiging van de inwoners en wellicht andere stakeholders zoals NGO's. Dus los van ons overheden.
- Ook denken we aan het RIVM en PBL, omdat die naar wij verwachten wetenschappelijke kennis kunnen inbrengen t.a.v. juist allerlei maatschappelijke kosten, risico's en baten die hier van belang zijn.
- Het viel ons op dat het waterschap niet genoemd werd genoemd bij de stakeholders, we nemen aan dat dit per ongeluk is?
- Gezien de geografische ligging van het gebied zijn mogelijk ook de Duitse overheid en Duitse inwoners en NGO's stakeholder?

Alternatieven

- Bij de vergelijking van alternatieven worden, naar wij aannemen, "complete ketens" binnen dezelfde systeemgrenzen met elkaar vergeleken. Hoe zit het dan met het alternatief "stoppen met oliewinning". Wordt de olie wel gewonnen, maar elders? Dat geeft ook kosten en baten, deels elders. Of wordt oliewinning- en verbruik uit het systeem gehaald en kiezen de afnemers andere oplossingen? Welke en wat zijn daar de effecten van? Of wordt ingezet op zaken als energiebesparing, fossielvrije mobiliteit en gebouwverwarming etc.

- Tijdens de informatieavond van 12 april kwam een nieuw een alternatief aan de orde: injectie in nieuw te boren putten, met niet roestgevoelige materialen. Wordt die meegenomen?
- Er zijn ook varianten/schakeringen aan de orde geweest binnen variant 3, de afvalwateropwerking cq scheiding.

Effecten/kosten/baten

- We missen energieverbruik en -opbrengst (en energiebalans) als zelfstandig effect. Terwijl dat wel een in het oog springend effect is bij deze activiteit. Zowel omdat sommige zuiveringsvarianten naar verluidt zeer energie-intensief zijn, als omdat het om een energiedrager (olie) gaat.
- We snappen dat 'gevoel van onveiligheid' als zelfstandig, meetbaar effect wordt meegenomen, los van het gewone aspect veiligheid/risico's. Maar is er niet een breder belevingseffect aan de orde, zoals onrust om andere zaken dan alleen veiligheid?
- Wordt er met scenario's gewerkt voor verschillende kostensoorten, zoals de kostprijs van CO2?
- Het lijkt ons wijs als TNO het identificeren van de beoordelingscriteria en het gewicht dat daaraan wordt toegekend niet helemaal eigenhandig doet, maar in samenspraak met belanghebbenden. In het bijzonder v.w.b. de 'zachte' kosten en baten.
- Op welke manier worden effecten in/voor Duitsland meegenomen? Worden deze "vermeld" of meegewogen? Denk aan mogelijke grensoverschrijdende milieueffecten, maar ook grensoverschrijdende economische effecten (de olie gaat naar een raffinaderij in Lingen).
- Wij zijn benieuwd hoe het nationaal belang van de oliewinning in het licht van de huidige geopolitiek omstandigheden, maar tevens tegen de achtergrond van klimaat/energietransitie & omschakeling naar duurzame energiebronnen, wordt meegenomen. Het kan een zwaarwegend aspect zijn in dit onderzoek. Maar het is ook vatbaar voor uiteenlopende interpretaties. Hoe ga je daar mee om?

Hartelijk dank voor de toezending van dit stuk. Fijn dat jullie ons in dit stadium betrekken. Uit een snelle ronde onder de regionale ambtelijke betrokkenen komen de volgende aandachtspunten/vragen. Graag vernemen we wat TNO en het ministerie kunnen doen met onze opmerkingen. We worden graag geïnformeerd over de definitieve opdracht aan TNO en het definitieve onderzoeksplan.

Rol MKBA in het proces

- Welke rol gaat de MKBA precies spelen in het proces/de procedures van de verplaatsing van de waterinjectie naar Drenthe?
- Tegelijk met de MKBA wordt ook een Integrale Effect Analyse van de Drentse alternatieven voor waterinjectie uitgevoerd door RHDHV. Het is van belang dat er afstemming is tussen de MKBA en deze Integrale Analyse. Hoe wordt dat geborgd?
- Er ligt stevige tijdsdruk op dit onderzoek. De planning lijkt ambitieus. Om een goede rol te kunnen spelen in de afwegingen rondom de verplaatsing is het inderdaad van belang dat De MKBA tijdig klaar: in ieder geval tegelijk met diverse andere producten uit de verplaatsingsprocedures. Hoe wordt geborgd dat dit geen afbreuk doet aan de kwaliteit van het onderzoek, zowel qua inhoud als qua afstemming met de andere procedures en met stakeholders?
- Het onderzoeksplan van TNO moet er wat ons betreft niet alleen inhoudelijk goed uitzien, maar ook voorzien worden van een goed procesplan.

Proces/organisatie/planning

- Wij waarderen dat we vooraf kunnen reageren op het onderzoeksplan van TNO en het concept van de MKBA. We vragen om genoeg tijd om te kunnen reageren. Te meer omdat dan waarschijnlijk bestuurlijke afstemming binnen de provincies en de gemeentes gewenst is. We vragen hier vast aandacht voor, temeer daar het zwaartepunt in de zomerperiode ligt.
- We begrijpen dat jullie TNO de opdracht willen geven als (waarschijnlijk) hoofdaannemer. Welke instituut van TNO en welk onderzoeksbureau hebben jullie op het oog? Is het 2e bureau een stevig bureau, dat eigenstandig tekent voor kwaliteit van de resultaten?
- Is er ruimte is in het proces voor een peer review van dit rapport door een 3e, onafhankelijk bureau?
- Wij vragen ons af of het niet verstandig is dat er een klankbordgroep komt met vertegenwoordiging van de inwoners en wellicht andere stakeholders zoals NGO's. Dus los van ons overheden.

- Ook denken we aan het RIVM en PBL, omdat die naar wij verwachten wetenschappelijke kennis kunnen inbrengen t.a.v. juist allerlei maatschappelijke kosten, risico's en baten die hier van belang zijn.
- Het viel ons op dat het waterschap niet genoemd werd genoemd bij de stakeholders, we nemen aan dat dit per ongeluk is?
- Gezien de geografische ligging van het gebied zijn mogelijk ook de Duitse overheid en Duitse inwoners en NGO's stakeholder?

Alternatieven

- Bij de vergelijking van alternatieven worden naar wij aannemen "complete ketens" binnen dezelfde systeemgrenzen met elkaar vergeleken. Hoe zit het dan met het alternatief "stoppen met oliewinning". Wordt de olie wel gewonnen, maar elders? Dat geeft ook kosten en baten, deels elders. Of wordt oliewinning- en verbruik uit het systeem gehaald en kiezen de afnemers andere oplossingen? Welke en wat zijn daar de effecten van? Of wordt ingezet op zaken als energiebesparing, fossielvrije mobiliteit en gebouwverwarming etc.
- Tijdens de informatieavond van 12 april kwam een nieuw een alternatief aan de orde: injectie in nieuw te boren putten, met niet roestgevoelige materialen. Wordt die meegenomen?
- Er zijn ook varianten/schakeringen aan de orde geweest binnen variant 3, de afvalwateropwerking cq scheiding.

Effecten/kosten/baten

- We missen energieverbruik en -opbrengst (en energiebalans) als zelfstandig effect. Terwijl dat wel een in het oog springend effect is bij deze activiteit. Zowel omdat sommige zuiveringsvarianten naar verluidt zeer energie-intensief zijn, als omdat het om een energiedrager (olie) gaat.
- We snappen dat 'gevoel van onveiligheid' als zelfstandig, meetbaar effect wordt meegenomen, los van het gewone aspect veiligheid/risico's. Maar is er niet een breder belevingseffect aan de orde, zoals onrust om andere zaken dan alleen veiligheid?
- Wordt er met scenario's gewerkt voor verschillende kostensoorten, zoals de kostprijs van CO2?
- Het lijkt ons wijs als TNO het identificeren van de beoordelingscriteria en het gewicht dat daaraan wordt toegekend niet helemaal eigenhandig doet, maar in samenspraak met belanghebbenden. In het bijzonder v.w.b. de 'zachte' kosten en baten.
- Op welke manier worden effecten in/voor Duitsland meegenomen? Worden deze "vermeld" of meegewogen?
- Denk aan mogelijke grensoverschrijdende milieueffecten, maar ook grensoverschrijdende economische effecten (de olie gaat naar een raffinaderij in Lingen).
- Wij zijn benieuwd hoe het nationaal belang van de oliewinning in het licht van de huidige geopolitiek omstandigheden, maar tevens tegen de achtergrond van klimaat & omschakeling naar duurzame energiebronnen, wordt meegenomen. Het kan een zwaarwegend aspect zijn in dit onderzoek. Maar het is ook vatbaar voor uiteenlopende interpretaties. Hoe ga je daar mee om?